

1. EXZERPT AUS CAMPI, HISTORIA ECCLESIASTICA DI PIACENZA

[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 1–4. 2°. 4 S.

Leibniz' Handexemplar des exzerpierten Werkes (mit Provenienz HOFBIB) findet sich heute in HANNO-
VER NLB Lebn. Marg. 197; weitere Exzerpte daraus finden sich hier.

[TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

2. EXZERPT AUS GAMURRINI, ISTORIA GENEALOGICA

[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 5. 4°. 1 S.

Leibniz' Handexemplar von E. GAMURRINI, Istoria genealogica delle famiglie nobili toscane et umbre, Bd. 1, 1668, konnte noch nicht gefunden werden; weitere Exzerpte daraus finden sich hier.

Ex Gamurrino Tom. 1. Geneal. fol. 58 seqq. de Estensibus ex Actiis Aretinique si diis placet

Attalberti possidebant Marchionatum Tusciae ad tempora Caroli M. qui ut ajunt auctores investivit de eo Attalbertum dictum postea magnum. Natus ei filius Guido, quem Lotharius fecit ducem Spolet. vid. Hist. di Perugia del P. Ciatti, lib. part. 4. in *nelle antichità di Tadino Ms., da Leone Ost[iense] lib. 1 c. 25 [. . .] Sigon. lib. 5 [[S. 60]]*

⟨Regni Ital.⟩ Guido⟨ni⟩ successit Adalbertus missus cum *figliuolo* et Adel⟨elmo⟩
[[Name vgl. S. 60]] a Rep. Aretina ad Ludovicum Imp.,¹ diploma ⟨cit[at]um⟩ dedi ⟨in⟩
Historia Aretina. Ugo rex Attabertis ad⟨emit⟩ Tusciam et dedit fratri Bosoni sed hoc male gubernante redintegravit eos et Obertum fecit March. Tusciae[,] ⟨hic⟩ est alias et Sigifredus qui erat 901 ad Ludov. imperatorem[.] [[vgl. S. 60 f.]]

¹ *Darüber:* Ex Contelori ⟨ – ⟩ Matilde

14-S. 2.6 Ex . . . (male): vgl. E. GAMURRINI, *Istoria genealogica delle famiglie nobili toscane et umbre*, Bd. 1, 1668, S. 58–62.

Ex instrumentis Abbatiae Aretinae. Ubertum fecisse non solum pa<tr>em Ugonis et Waldradae sed et Alberti, Attalberti et Azonis. *Alberto et Attalbert furono Marchesi* [[S. 61]] Tusciae ad ann[um] 996. <quibus> successit Hugo[.]

5 Sigonius: *multos nobiles Romanorum more Longobardorum attonsos rex Luitprandus ad se attraxit* [[S. 61]][.] Vult Obertum vixisse primi lege Longobardica mox Salica <ob beneficium> [a] Francis [[vgl. S. 62, Z. 1]] (male)[.]

3. MERENDA CHRONICA DI FERRARA FOL.

[Ohne Datum.]

Überlieferung:

10 L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 6–14. 2°. 10 S.

Leibniz hat dieses Exzerpt auf der Grundlage einer noch nicht identifizierten Fassung von Merendas »Ferrara« in Modena angefertigt. Er hat dieses Exzerpt später wiederum exzerpiert und in Streifen zerteilt, die sich hier finden.

[TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

15 4. TITEL

DATUM

Überlieferung:

L Aufzeichnung: HANNOVER NLB Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 15–16. 1 Bog. 2°. 3 ³/₄ S. .

[STÜCKEINLEITUNG]

20 Volumen Bibliothecae Ducalis Mutinensis Ms. inscriptum Mario Equicola Genealogia de(i) Signori Estensi

In eo hoc reperio: 1.) Genealogia principum Estensium. pag. 1. 2.) Compendium principum Estensium pag. 11. 3.) Estense di M. Equicola p. 19. Estratto di Nicolò Polistorio p. 45[.] Delle Croniche di Modena 72. b. Di Ricobaldo 75. De varii annali 83. <Estratti ubi:> 7. 25 Peregrini Prisciani 107. lib. 8. ej. 177. lib. 9. 200 b. continenti Historie post lib. 9. Priscianni 288. De <alenni amati> 297.

⟨Syn⟩opsia⟩.¹ Genealogiae Estensium principum extracta per me Gasp. Sardum ex quodam libro illorum de sacrato de verbo ad verbum.

Albertus Azzo – Ugo qui genuit Azonem iste genuit Azonem qui genuit Opizonem qui

genuit² genuit Azzonem³ qui genuit Rainaldum qui genuit Opizonem qui genuit 5
Aldrobandinum ascriptum: ad Albertum Azo, 1095. Hic est primus a quo initium summit
Historiae et Chronicae nostrae. Fundamentum, Domus Estensis, quia pro anno 150 habetur
notitia et fama ipius et est ille qui habuit Comitissam Matildem in uxorem (+ hoc ex errore
si loquitur de magna, forte ⟨ – a ⟩ +) a quo jussu et monitis Gregorii papae se separavit

et⁴ Fulc(um) qui obiit cum matre quae erat Comitissa Sansogne in Sansogna et ex 10
Fulco descenderant Comites Sansogn⟨inii⟩

Non posuit iste fabricator arboris arboris quod Azo iste habuit aliam uxorem, filiam
scilicet principis Antiocheni 1246. Cujus dotis instrumentum habetur

(+ An scribendum 1146. ⟨An⟩ vero referendum ad posteriora? +)

hic⁵ est qui anno 1184 destruxit castellum Frattae (+ Comendatum olim vocatum vult 15
Faletus +) Domini Salinguerrae, et qui anno 1202. de Ferraria expulit partem Domini
Salinguerrae. In die primo Martii et obiit anno 1212 mense Novembri et erat Dominus
Veronae quam habuit 1207. Iste Azo fuit Marchio Anconae

et⁶ Aldobrandinum qui habuit victoriam contra Comites de Celano in Marchia An-
conitana et isti Comites favebant Ottoni Imp. Et in juventutis flore mortuus est 1215 mense 20
Octobri relicto Azzone fratre suo parvulo, et fuit Marchio et rector ipsius Marchiae

Iste Azo dictus fuit Azolinus et fuit Marchio Anconitanus post Aldrobandinum
fratrem

fratrem qui Azzo quinque habuit filios Bonifacium Azzonem Fulconem Albertum et
Opizonem, qui successit in dominio Ferrariae. Iste Azzo sive Azzolinus 1221 expulit dn. 25
Salinguerrae de Ferraria. Sed paulo post fecerunt pacem et mortuus anno est in Abbazia de
Vangadi⟨ca⟩ 1224. Sed Albertus filius hujus Azonis sive Azolini fuit ille ⟨cum⟩ quo uxor et

¹ *Am Rande*: pag. 1.

² *Am Rande*: Albertus Azzo ⟨ – ⟩ *Bemerkung*: *Am Rande entlang sind bis zum Sei-*
tenende vermerkt Namen und Herkunftszusammenhänge, durch Linien miteinander und 30
grammatisch mit dem Text verbunden; transkribiert vorerst jeweils als Fußnoten – Skizze
nötig

³ *Darüber*: 1095.

⁴ *Am Rande*: Ugonem qui genuit

⁵ *Am Rande*: Azonem genuit

⁶ *Am Rande*: Azonem, qui genuit

filiae <comparuerunt> tempore Federici(+ II.) et conquestae sunt de Opizone ejus fratre ut apparet, quia habet suum feudum a ducibus S. P.

—⁷ Iste Opizo divitiis affluens <prius> in Ferraria concessione haereditatis Dni Gulielmi Marcheselli multum fuit temporibus Ecelini de Romano mortuus est 1206 (+ lege 1260 +) et genuit Azonem

—⁸ qui mortuus est 1264 et cui factae sunt investitiones feudorum, et qui habuit uxorem Dominam Jacobam de Ursinis de Roma, qui sub potestatis nomine Dominum Ferrariae simul annos 24 et genuit Rainaldum

qui cum Friderico in obsidem datus fuisset veneno in illis partibus periit, et genuit

10 Opizonem

—⁹ Is vocatus fuit primus Dnus Ferrariae et princeps Mutinae, anno 1288. et Regii 1290. Obiit anno 1299. ordinato prius in Rhodigio monasterio in quo se sepeliret, tres habuit filios Aldrobandinum qui ei in dominio successit, et Franciscum et Azonem qui fecerunt divisionem inter se anno 1308. et habuit in uxorem dominam Beatricem filiam regis Caroli de Apulia. Habuit filium nomine Theseum (+ forte Thaddaeum +) qui genuit Fulconem, sed Aldrobandinus succedens in Dominio Ferrariae natus fuit ex Dna Alda de R(e)angonibus. Sed Franciscus anno 1312 die 21 Octob. fuit interfectus a satellitibus Catellanis et habuit duos filios Azonem qui genuit Thadeum Quiburonum qui Bertholdum qui Franciscum et qui genuit Azonem. Secundus autem filius interfecti fuit Bertholdus qui

20 genuit Franciscum, qui genuit duos filios Azonem qui Franciscum genuit et Jacobum qui genuit Thadeum qui genuit Bertholdum. Et iste Azo frater Jacobi et filius Francisci periit coram eo capitaneo Rhodigii valles castri Gulielmi 1421

[15v] qui¹⁰ fuit filius Opizonis et qui successit in Dominio Ferrariae tres filios habuit Opizonem qui eidem in dominio successit, Rainaldum et Nicolaum qui genuit Rainaldum. 25 Sed Rainaldus frater Nicolai genuit duos filios Azonem et Aldrobandinum.

qui¹¹ septem filios habuit Albertum qui ei successit in Dominio Ferrariae, Ugonem, Rainaldum, Azonem, Nicolaum et Aldrobandinum, qui appellatur Ildebrandinus¹² a papa Clemente in ejus bulla, et de quo fuit etiam mentio in illo privilegio Marchionum Anconae

30 ⁷ *Am Rande:* Opizonem qui genuit

⁸ *Am Rande:* Azonem qui genuit

⁹ *Am Rande:* Rainaldum qui genuit Opizonem qui genuit

¹⁰ *Am Rande:* Aldrobandinus qui genuit

¹¹ *Am Rande:* Opizonem

35 ¹² *Darüber:* NB

qui¹³ genuit Herculem successorem suum in Dominio Ferrariae, Sigismundum b(a)ronum (+ Buronum an potius ut suspicor Guronum) et Albertum alterum Rainaldum, Ugonem, Borsium, Leonellum, qui genuit Nicolaum. Habuit et iste princeps filium alium nomine Meladusium qui genuit (Sc)ipionem et Nicolaum

Altera arbor posita in supra dicto loco est Uxorum infra: 5
 Comitissa Sansoniae fuit uxor Alberti Azonis primi nominati in Italia 1095.
 Comitissa Celani haec fuit uxor primi Azonis 1189
 Johanna de Ursinis fuit prima uxor Marchionis Hugonis 1272
 Jacoba de Peputis fuit uxor Opizonis 1317
 Jacoba de (Elisco) fuit uxor 2da Azonis 1288 10
 Thadea de la Scala fuit secunda uxor Marchionis Opizonis, sed¹⁴ prima ejus uxor fuit Beatrix filia Regis Caroli et prima uxor Opizonis 1317
 (Ada) de Rangonibus fuit uxor Marchionis Aldrobandini 1288.
 (Furlana) di Camino fuit uxor Marchionis Rainaldi 1362
 Beatrix de Gonzaga fuit uxor Marchionis Nicolai Antiqui 1335 15
 Beatrix de Camino fuit uxor Marchionis Aldrobandini 1351
 Johanna de Robertis fuit uxor Marchionis Alberti 1369.
 Z(-)liola di Camino fuit uxor Maginf. d. (Nic)olai et Parisina: (-)¹⁵ fuit Nicolai (-)
 Maria fuit uxor Marchionis Leonelli
 Heleonora fuit uxor Ducis Herculis et filia Fernandi Regis Neapolitani 20
 (+ sequitur linea proxima recentiore manu: +)
 Renata fuit uxor Herculis 2di Ferrariensium ducis 4ti et filia Ludovici XII Francorum Regis.
 (+ Hinc colligo haec praeter ultimum lineam fuisse scripta tempore Herculis Imi +)

Tertia arbor est filiarum Estensium principum 25
 Beatrix fuit Monialis in Mon^{io} Gemmulae (quam) Paduano territorio (-)¹⁶ fundavit
 Beatrix fuit filia Azonis primi Domini Ferrariae et fuit etiam Monacha
 Beatrix fuit uxor Andreae regis Hungariae 1235
 Beatrix filia Opizonis filii Rainaldi et uxor Galea(c)ii de ViceComitibus in anno 1300
 fuitque mater Azonis ViceComitis 30

¹³ *Am Rande*: Albertum qui genuit Nicolaum

¹⁴ *Darüber*: (+ ascriptum alia manu[])

¹⁵ *Darüber*: (+ nescio 2da an quae[])

¹⁶ *Darüber*: (+ ipsa verba +)

Alda fuit uxor Domini Ludovici de Gonzaga Domini Mantuani 1356

Lixia fuit uxor Domini Guidonis de Potenta

Viridis fuit uxor Domini Ducis Dech (+ puto in Teck +) 1377

Constantia fuit uxor Domini Malatestae Ugonis 1392 Sardinensis principis

5 Lixia fuit uxor Domini Passarini de Bonacossis de Mantua 1325

Thadaea fuit uxor Domini Francisci novelli Cara(ri –) (+ sic lego +)

Genebra fuit filia Magnifici Nicolai et vivit nunc. 1426

Lucia fuit filia Mag. Nicolai 1426.

(+ sequitur alia manu quod comprehendum signo #[])

10 Diana fuit filia Sigismundi fratris Herculis I. Ferrarensium Ducis 2cundi quae nupsit Uguccioni contrario anno *Freiraum für Jahreszahl* et obiit anno 1556 die penultimo Decembris

Ri(–)arda fuit etiam filia praedicti Sigismundi et nupsit Comiti (–)iano,

||16r obere Hälfte|| Testimonium Henrici Zetti et Martini ejus fratris qui testes examinati

15 fuerunt in causa et lite Mezomarchesii illius quorum attestaciones istius quorum attestaciones sequuntur: Anno domini 1198. indictione (–) XIII exeunte Januario credunt Henricus Zettus et Martinus fratres quod habent plenam terram cum finibus et sine vineis et cum nemore, quem (A)zo marchesius ab eis petit. Sed dicunt quod habent eam terram ad libellum perpetualem a ministerio S^{ti} Stephani de Carraria. Et credunt quod Baonum et ejus

20 fines in¹⁷ ejus fines in terra litis sint alodium Episcopatus Paduae, et quod Ugo de Baone habuit et tenuit Baonum in suis finibus in feudum a Marchione Azzone Estense qui Marchio Azzo tenuit Baonum cum sua curia in feudum ab Episcopatu Paduae. Et credunt quod Albertus de Baone vivens modo exivit per Masculinum sexum de dicto Ugone de Baione majore, qui fuit Albertini quondam de Baone, et credunt quod Baonum et ejus curia venit

25 in partem dicto Ugoni del Manso, et quod dictus Marchio genuit tres fratres v. Ducem Welfum, Ugonem del Manso, et Fulcum, et credunt quod omnes masculi qui exiverunt de dicto Ugone del Manso mortui sunt, et credunt quod Dux Henricus qui nuper venit per ultra mare, exivit de dicto Duce (Welpho) qui fuit filius dicti quondam Marchionis Azzonis per masculinum sexum. Et credunt quod Marchio Opizo fuit filius dicti quondam Marchionis Fulci quondam filii praedicti marchionis, et credunt quod ||16v obere Hälfte|| Marchio Opizo fuit filius dicti quondam Marchionis Fulci quondam filii praedicti March. Azzonis, et quod iste dux Henricus qui nuper venit de ultra mare fuit nepos ex masculino sexu unius Germani Cusini dicti Marchionis Opizonis.

¹⁷ *Darüber:* et

Subjicit Peregrinus: ex quibus colligitur quod proprium nomen Marchionis fuit Albertus qui postea dictus fuit Albertus Azzo et fuit pronepos Alberti Azzonis primi qui cum Ottone transivit in Saxoniam. Hoc etiam probatur ex contractu inito inter Hugonem et Fulcum fratres et filios praedicti Alberti Azzonis, anno salutis 1095 vivente patre Alberto (+ <imo> vixit <nam> obiit 1197 +) et cujus instrumenti tenor sequitur videlicet in Nomine Dⁿⁱ Dei Anno ab incarnatione Dⁿⁱ nostri Jesu Christi 1095. sexto die Aprilis indictione III tibi Ugoni Germano meo ego Fulco filius Alberti Marchionis qui Azo marchio dicitur qui professus sum ex natione mea lege vivere longobardorum sicut ipse genitor meus vivere usus est p p (praesens praesenti dixi) manifestum est mihi qui supra Fulco eo quod tu qui supra Ugo hodie in me emisti curtulam venditionis sub dupla defensione pro accepto pretio librarum mille lucensis monetae nominative (+ nominatum +) de cunctibus curtibus campis Ecclesiis et capellis casis et massariis et omnibus territoriis quae mihi obvenerunt per cartas a Marchione Azone nostro genitore factas et undecumque mihi evererunt et mihi pertinent in toto Italico regno a Mincio usque ad Venetiam < – – – – >[.] Hanc enim cartulam promissionis paginam <V – zedoni Judei> et <notario> sacri palatii tradidi et scribere rogavi in quem subter firmatus testibus obtuli roborandam. Actum in loco Adeste feliciter. Manus ipsius¹⁸ Fulconis filii Azzonis Marchionis qui hanc chartulam promissionis fieri rogavit[.] Signa CCCC manuum Ugonis de Baone, Lanfranchi Berthini, Uguberti Lion, Rodulphi filii Eurerardi lege longobarda viventes testes

||16r untere Hälfte|| Leo Com.> Episcopus in suis Chronicis scribit Ardoinus quidam nobilis Hyporegiae Marchio defuncto imperatore Othone 3 <a> Longobardis <Papiae> eligitur et ab omnibus Caesar vocatur, regnum universum perambulat, jure regio cuncta pertractans[.] Eodem tempore Henricus secundus rex Alamanniae creatur. Orta inter eos de Italico regno contentione principes Italici regni fraudulenter incedebant. Ardoino enim militabant Ardoino latenter fervebant avaritiae <– secr – is>. Quorum consilio Henricus direxit in Italiam suum exercitum <– m extrimi> duce cui occurrens Ardoinus facta congressione in campo Fabrino quam plures <struvit>, caeteros extra fines regni fugavit. Henricus vero cum valida Teutonicorum militia Italiam ingressus Ardoinum Veronae occurendem principibus <– > <Arduinum>¹⁹ coegit regnum cedere. Papiam sibi non obtemperantem ||16v untere Hälfte|| totam incendio concremavit. In hujus incendii ultionem Papienses <– no> animo regium palatium destruxerant. Sed adhuc <resumtis viribus> Ardoinus perfidos invasit, Vercellensem urbem cepit, Cumas (+ puto Comum +) invasit²⁰ multaque alia damolitus est

¹⁸ *Darüber*: istius

¹⁹ *Darüber*: (< – >)

²⁰ *Darüber* Distilleturzeichen

loca sibi contraria. Ad ultimum <la – > non potuit < – > privatus regno solus contentus²¹ e monasterio nomine Fructeria est ubi <e – deposito> imperialibus super altare ornamentis <sumtoque> habitu paupere ultimo fine vitae quiebit

NB Haec Prisciani pertinet ad alium schedam ubi excerpta ab ipso signo *zwei Kreise*
5 mit Punkt im Zentrum

Continuat Peregrinus Priscianus: Albertus qui et Otbertus a Teutonicis dictus prout in <Tab – C – > scripta legitur genuit Ugonem et Azzonem et Waldracham sive Walde(riam). Is Albertus fuit qui Petrum Candianum maxime <fovit> contra Venetos, et patrem Candianum Ducem Venetiarum <– us illis> quibus potuit, patria< – > < – > infestabat. Et
10 quem Albertum Sabellicus omnino ignoravit, <dicens> Guidonem Berengarii filium a <scriptoribus> al< – > Albert< – – tum> fuisse, <longe> enim differunt. Et Petrus Ravennae <visa> Walderia eam uxorem habere volunt. Et Ugonem tunc fuisse Ducem Midiolani, qui magnis Pomposiae Abbatiam muneribus ornavit. Azo autem est quem Veronenses obse-
15 derunt, qui deinde Berengarium exitum secutus fuit, et pater Alberti Azzonis fuit, Albertus Azo ex Alda genuit Fulcum et Ugonem Hugo rediens in Italiam anno 968 vel ut alius 974.
²² Albertum Azzonem et Obizzonem genuit, et iste Ugo est qui cum filiis ab Henrico Imp. bello superatus est Monasteriumque Vangadiciense <fundavit>. Azo genuit Bertholdum de quo <supra>, quem Mathildis contra Henricum Imp. fovit. Azo genuit et Albertum, quem a patre vocarunt Azzonem et sic Albertum Azonem nuncuparunt, fuit vir
20 secundus Comitissae Matildis[.] Albertus Azo genuit Welfum Ugonem et fratrem, Welfus ipse genuit Henricum patrem Guelfi et Henricum Saxoniae duces (+ errat +) <fatuntque> Welfus et Henricus qui Bonifacium Albertum Obizonem et Fulcum fratres et filios alterius Fulci de Este locisque aliis pluribus < – > feudi novo beneficio ornavit quorum fratrum omnium Obizone excepto et Ugone²³ proles masculina de-
25 fecit. Et hunc Ugonem del Manso²⁴ appellarunt. Et Fulco < – > Alberti Azonis 2di filio uxor fuit quae Monasterium Trinitatis Veronae super elevatum²⁵ in monte Oliveti fundavit, quod postea anno 1115 Fulcus ipse amplissime dotavit privilegio <marchionali> quod <an fuit> hujus capitis <scribemus> (+ excerpti alia scheda +)[.] Fulcus liberos habuit Bonifacium Albertum Obizonem et Fulcum et < – > Obizonem comitissa Matildis²⁶ altera
30 hujus nominis cum <filia – > Friderico I. < – – it>. Et Obizo iste est quem < – > sibi

²¹ *Darüber Distilleturzeichen*

²² *Doppelte Unterstreichung*

²³ *Darüber:* (imo Ugonis <olim> proles defecit[.]

²⁴ *Darüber:* Priscianus ignoravit causam

35 ²⁵ *Darüber:* elevatum puto legendum non elevam

²⁶ *Darüber:* vidua Alberti

consanguinem Henricus Imp. in <tenutam Rodigii> et aliorum locorum restituit 1191. privilegio imperiali dato Bononiae. Et Fulcus iste est qui fratres hos omnes genuit qui a Conrado Imp. Exemptionem banni²⁷ illius obtinuit 1097. Fulcus autem hujus Fulci filius habuit Bonifacium solum reliqui ejus < – – sine filiis masculis defecere excepto> Obizone Bertholdus < – > Azonis filius genuit Rinaldum <inf – um> Friderico 5
 <II°> usus Scribit Ricobaldus[.] <Adrensi> Ep^o Ropdigium sustulit, etsi nos de hac re aliter sentiamus. Et si Marsilius de < – palis> Paduanus vera scripsit Rinaldus is ille fuit qui Macha Ruffum (<sic fuit> scriptum: Marculphum) nobilem Paduae procerem et castrorum ||16v *Seitenrand untere Hälfte*|| barbani et montis <bussii> dominum vendi mandavit, cum ejus filios Claud< – >m Marcolfus iste in matrimonium sibi copulare recusasset[.] Rainaldus 10
 genuit Azonem, quem < – contra> Frid. Barbar. praefe<ret>. An fuerat hoc Azo ille qui<Fra-
 stae> arcem in <Salinguerrae> contemtam cepit, qui civitatis Veronae potitus 1212 et qui primus Estensium < – – > marchion< – > habuit ab Ottone, et Honorio ep <Dicerbis colli-
 getur> (+ Imo alius Obizo 4tus <jus> dictis fratribus genuit <Azonem>) ||16v *Seitenrand obere Hälfte*|| quem Azonem primum aliqui scriptores vocant, et qui<omnia> fecit et con- 15
 secutus est secundum alios, quae Azonem Rainaldi filium fecisse voluerunt aliqui et male (+ imo < – ner>))genuit et is Obizo Bonifacium filium. Azo Obizonis filius genuit Aldro-
 bandinum et Azo<nem> f. Aldro<vandinus> habuit triumphalem victoriam contra duos de Celano Azo Ferrariae fuit < – – – >.

Ad

20

5. GENEALOGIA DE ESTENSI ACCEPTATA A GUISEPPE SARDI

[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 17–20. 2°. 8 S.

[TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

25

²⁷ *Darüber:* dub.

6. EX ANNALIBUS PETRI PRISCIANI EX EXCERPT. PER GASP. SARDI, LIB. 7. C. I
[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 21–24](#). 2°. 7 S.

5 [TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

7. RHODIO TOM. 3.
[Januar 1690.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 25–33](#). 2°. 9 S.

10 [TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

8. EX AGOSTINO SUPERBI TEATRO DI FERRARA
[Januar 1690.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 34–36](#). 2°. 2 S.

15 [TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

9. EXZERPT AUS LIBANORI, FERRARA D'ORO IMBRUNITO
[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 37](#). Streifen.

20 Leibniz' Handexemplar von [A. LIBANORI, Ferrara d'oro imbrunito, Teil 1, 1665](#), konnte noch nicht gefunden werden; weitere Exzerpte daraus [hier](#).

[1. Notiz]

Ferrara d'oro imbrunito dell' *Abbate Anton[io] Libanori* tres partes ad Rinaldum Cardinalem p[rinci]pem Estensem; Ferrara 1665. fol.

De Hippolyto inquit Cardinale Estense primo vescovo di Ferrara n' hanno scritto diversi, Gasp. Sardi, Giovio, Claudio Robert Garimberto < – > Vitorelli[.] Et *Ughell. Ital. sac. Tom. 2. fol. 594*[.]

5

[2. Notiz]

Abb. Anton Libanorus in Ferrare d'oro parte 2da appendice pag. 127. refutat [Gambertum](#) qui in pantheo Estensi fol. 466 operis sui posuit, *Conradus II Estensis* [. . .] 1125 S. R. I. Cardinalis et Elector AEp. Col. Sed scriptores Cistercienses ab eo tempore discordant < – > *Gasparo Iogellini Abbate Disenbergense nella sua porpora di Bernardi f. 14 sequitato da* 10 *Angelo Manrique Ann. Cisterc. et Chrys. Henriquez menolog. cisterc. 30. septem. Cardinalem factus ab Innoc. II. 6ta creatione. Adde Ciaccon. Ursperg. Pigna lib. 2. fol. 94*[.]

10. MARIO EQUICOLA GENEALOGIA DE SIGNORI DA ESTE. 4°. L. 7. MS

[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 38](#). Streifen.

15

Leibniz' Vorlage waren zwei Handschriften aus MODENA *Biblioteca Estense*, nämlich M. EQUICOLA, »Genealogia delli signori da Este« mit der Signatur [Ms it. 265-alpha. W. 6. 28](#); und wahrscheinlich der Sammelband mit der Signatur Ms it. 410-alpha. F. 3. 3. Leibniz hat das vorliegende später wiederum exzerpiert und das neue Exzerpt in Streifen zerteilt, die sich [hier](#) finden.

20

Mario Equicola Genealogia de signori da Este. 4°. L. 7. Ms

Al signor don Hercole da Este primog[enito] dell' ill^{mo} sign. don Alphonso duca 4to di Ferrara[.]

Sigisberto partito di Luca [. . .] *signor di Parma e Rezo*¹ *noi credemo fosse de natione Longobarda. Facit Albert Azzonem fratrem Thedaldi Marchionis a quo ducit Estenses, et* 25 *hunc secutum Othonem in Germaniam*[.]

¹ *Darüber:* Reggio

21–23 Mario . . . *Ferrara*: vgl. M. EQUICOLA, »Genealogia delli signori da Este«; Ms; MODENA *Biblioteca Estense* Ms it. 265-alpha. W. 6. 28, Bl. 2^r-3^r. 24 f. *Sigisberto* . . . *Longobarda*: Bl. 5^r. 25 f. *Facit* . . . *Germaniam*: Bl. 6.

In Exemplari Equicolae in fol. O. 1. post genealogiam subjicitur Cronicon quoddam Ms. Italicum ab initio Rerum Ferrariensium usque ad 1587. Videntur <autem –> ex antiquioribus descripta ubi etiam habet ad ann. 1095. Albertum Azzonem habuisse filios Fulconem et Vornem ex Saxonica conjuge, non dicit ea fuisse filiam Ottonis dicit ad ann.

5 1482. 10 Nov. a di 10 ditto la illma Madama Leonora Estense convvento il populo di Ferrara a corte, quello essorto a fidelità del suo signore la guerra pericolosa (contra li Veneffiani) a la quale risposce ad una voce esser appareccialo metter li la robba li figlinoli et la vita per salvare il suo sigre et il stato, et a totti fu mostrato lo illmo duca Hercole <a – alato>[.]

10 1483. 16 Genaio vennero in< –>so de Illmo sign duca Hercole circa 2000. soldati del duca di Calabria fia li quali < –>no circa 600 Turchi.

24 octob. il campo de Ferrareso di comissione del duca di Calabria con gi< –>fuga di molto strepito si parti da consobrina, e si ritiro dentro di le reperi, il che udendo campo de Venetiani, dubitando si che li nostri anvassero all' assalre si dette cruara cui a fuggir[.]

15 11. EXZERPT AUS MINORITA

[Januar 1690.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 39](#), 2°. 1 S.

Joh. Ferrariensis ordinis minorum < – logi> clarissimi ex annalium libris Illustriss. familie Marchionum Estensium excerpta regnante Borsio Mutinae regii Duce III. marchione Estensi, Rodigiegue comite feliciter. Scribit ad ipsum Ducem Ricobaldum vocat contrerannem suum

Ait duas fuisse primarias familias Ferrariæ Adelardos et Tausellos[.] Ad marginem notatum ibi Guilielmus Marchesella monitur < –>46 n 1° Kal. 7b. Obizo marchio accersitur
25 Ferrariam.

<N –> Italiae imperio regn< –> dissolutum nobilibus suis ab imperatoria Majestate (Caroli M.) impertitum est . . . sicque in agro <calavino> praesertim Castell<um> Estense < –> illustris familia donata est. <Primus> fama < – – – notum marchio> Albertus A< –>o in mill.° LXXXXV°. Is Comitissam <Sansoginae – –> Fulconem Ugonemque procreavit.

30 Is Estense castellum ac porticum curandum conjugi ac liberis tradidit quo pacto e vita

1 Wahrscheinlich Sammelband; Ms; Modena Biblioteca Estense Ms it. 410-alpha. F. 3. 3, aus dem auch id66016; es gibt mehrere Exemplare in fol.: it 482-alpha.P.4.19 und it. 162-alpha. F. 3. 11

migravit[.] Ea fere tempestate obtigit ut atque <–es> omnem familiam <Comitum> Sansonge absumeret . . ex communi primorum omnium sententia decretum est, comitissam cum liberis suis ad patriae tutelam evocandam . . . <orant>, obsecrantque Fulconem natum majorem. Ugo <in Italia> Azonem reliquit haeredem <Is> 1188 <Fraltam> coepit quam construxerat Gulielmus.

5

Subjicit diploma papae Innocentii

Innocentius Epus servus servorum Dei dilecto filio nobili viro Azoni Marchioni Estensi salutem et A<posto>licam benedictionem ■ Sinceritas devotionis et fidei quam ad nos et Romanam Ecclesiam debere dignosceris, promeretur ut ad <tuum> honorem et <–> efficaciter intendamus[.] Cum per tuae <discretionis prudentis> et strenuitatis virtutem magna ei <com –nda> jam provenerunt, et major sperentur in <– – demum> proventurae. <Ut> ergo <– ejus> obsequium fortius abstringamus, de communi fratrum ■ <–> consilio Marchiam Anconitanam in <rectum> tibi feudum concedimus, in qua istae sunt civitates cum comitatibus et diocesibus sunt, Ancona, Asculum, Humana, Firmum, Cambrinum, Auxianum, Hesis, Senogallia, Fanum, <Pesa – –llis> et forum <Linphrienus> quae omnia sicut praedictum et cum <– districtu> honore nec dominatu et aliis ad nos temporaliter pertinentibus investimus tibi feudum concedimus <– – –> centum librarum peruciensis monetae, sed Apostolicae persolvendo ita quod tu nobis et Ecclesia Romana de ipsa Marchia fidelitatis praestito corporaliter juramento quandocunque et ubicunque totum ipsum <Ecclesiae spatium –> a mari usque ad mare et a <ridilotano> usque ad Ceperanum <requisitus f – s> serves nobis cum centum militibus <–ibus> tuis uno integro mense per annum tempore veniendi et recedendi minime computato[.] Namque Marchiam a sede dumtaxat Apostolica recognisces, cujus juris et proprietatis exstat et de illa contra omnem mortalem pacem <facies> guerram et id mandatu ipsius <ne> igitur <haec –> concessio in dubio revocetur sed debitam potius obtineat firmitatem eam per privilegii paginam confirmamus, statuentes ut nulli <omnium> hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis et confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum <ejus> se noverit incursum[.] Datum Volterrani per manus Johannis sanctae Mariae in Cosmedin diaconis <ordinalis> sanctae Rom. Ecc. Cancellarii VI Idus Maji Indict. XV. 30
Incarnationis dominicae anno M°CCXIII pontificatus vero Dni. Innoc. pp. III. anno XV

Azo ex Comitissa <Celani> conjuge <habuit> Aldrovand<inum> et Azonem (+ novellum +). Aldrovandinus obiit anno <aetatis> duo de quadragesimo; pergit usque ad Borsum Ducem ab imp. factum[.]

12. DELLE HISTORIE DI PISOIA E FATTIONI D'ITALIA TOMI 3 DI MICHEL ANGELO SALVI. ROMA PER IGNAZIO DE LAZARI 1656. 4°. SUNT 2 VOLUMINA IN 4°.
[Ohne Datum.]

5 **Überlieferung:**
L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 40–41. 2°. 1 1/2 S.

[TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

13. EXZERPT AUS TEBALDUS, DE ANNALIBUS RERUM GESTARUM MARCHIAE TARVISINAE
10 [.]

Überlieferung:
L Aufzeichnung: HANNOVER NLB Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 42–43. 1 Bog. 2°. 3 1/2 S.

Vorlage: Thebaldus: De annalibus rerum gestarum Marchiae Tarvisinae; Ms; Milano Bibliotheca Ambrosiana D 154 inf.

- 15 Tebaldus Cartolerius de annalibus rerum gestarum Marchiae Tarvisinae

1194 Domina Aldesia, soror comitum de Majano et uxor Ezelini secundi die lunae 6ta exeunte Aprili circa meridiem peperit Ezelinum tertium da Romano tyrannum crudelissimum in Marchia Tarvisina consulibus DD. Rogato iudice Azoco et Rolando Malpeleo civibus paduanis

- 20 1203 Civitas Constantinopoli capta fuit a Gallis et Venetis per portam ubi erat pictus Angelus prophetizatum quippe fuerat quod per Angelum debebat capi, et propterea Dux Venetorum vocat se dominum quartae partis et dimidia totius imperii Romaniae. Existente potestate Paduae domino Alberto de Mandello[.]

1204. Marchio Estensis erat cum amicis suis, juxta Castrum S. Andreae Musonis, et
25 Ezelinus da Romana ex adversa parte stabat cum amicis suis.

1206. Azo Estensis Marchio <cu – – potest –> Mantuae et Veronae Ezelinus de Romano cum suis et Montecelis expellit eum de Verona cum suis per vim die 7 Junii et D. Ordericus de vice Comitibus factus est potestas Veronae, sed immediate post in mense Augusti dictus dominus Marchio expulit Monteclos de Verona[.]

- 30 1207. Fuit proelium inter Marchionem Estensem faventibus sibi Comites Bonifacius et Mantuanes ab una parte et Monteclos favente iis Ezelino da Romano ex altera in Braida

Veronensi, in quo praelio pars Marchionis et Comitis adversarios superavit. Ideoque Montecli terrore percussi die < – > VII 7bris, tempore noctis fugerunt civitate dimissa, personas solummodo salvare cupientes et hoc fuit principium malorum marchiae. Et Montecli < Aerem > Gardae occupaverunt in ea se vortiter munientes[.] Marchio vero et Comes donec vixerunt postea vero nec dominium habuerunt, et Marchio qui tunc habuit Ezelinum cap- 5 tum curialiter tractavit et honoravit, et militibus sociatum decenter duci fecit Bascianum qui milites honorem maximum receperunt a dominabus et militibus de Basciano[.]

1208. Montecli ceperunt Pischeriam et obsessi eodem anno a Marchione capti fuerunt et in compedibus positi[.]

1209. Exercitus patavinus ivit Onariam in favore Ezelini 2di, quia Vicentini volebant 10 invadere Bascianum, et dictus D. Ezelinus tenuit CCC CCCC milites VII mensibus apud Onariam, et homines de contracta S. Andreae de Padua fecerunt f(i)eri leonem magnum S. Andreae ad memoriam Marchionis de Este, cum exitisset rebellis Paduae, cum illi Dominus Azochis ante permulta tempora cum exercitu paduanae cepissent arcem de Este, et abstulissent parvum leonem et conduxissent, ubi nunc est. <Salingverra> cepit Ferra- 15 riam expulso marchione[.]

1212 Comes Bonifacii obiit die X mensis Novemb. < – > vero <ut> relictis duobus filiis Richardo et Guilielmo, et die V. post obiit Azo de Este et jacet in Abbadia relictis duobus filiis Aldrovandino adolescenti et Azzolino infantulo (+ vulgo Azo novellus +) cum sua genitrice[.] 20

1213 Paduanorum exercitus cum Ezelino Monacho et ejus filio Ezelino obsedit Roccam de Este et eam violenter accepit Aldrovandino Marchione sistente et recusante <Ebed – > communi Paduae. Qui videns quod <durum> est <contra> stimulum calcitrare et suae civitati non obedire juravit mandata potestatis Paduae, in quo exercitu comes Manfredinus mortuus fuit a quodam lapide a librilla, <et> regulus praeco fuit suspensus qui 25 portavit nova in fricetis d'Este, et Monticuli qui fuerunt exules sex annis et duobus mensibus de Verona, mediantibus potestate et Paduanis pacificati fuere cum parte Comitis, et in Veronam introducti <area> festum Martin(i)[.]

1215. Aldrovandinus Marchio de Este cum exercitu in fervore juventutis suae ivit in Marchiam Anconitanam et obviam habuit Comites de Celana qui partem Ottonis fave- 30 bant, a quibus proditorie fuit victus, et captus, et pluribus annis ibi detentus. D. Tisus de Campo S. Petri vendidit domum ejus cum turri alba communi Paduae et dictus marchio ibi Vlueno obiit existente Paduae potestate D. Bonifacio de Guizzaro de Bononia.

1236. Imperator Federicus ad requisitionem Ezelini venit Tridentum et deinde Mense Februarii intravit Veronam . . . penultimo octobris nocte venit Vicentiam eamque habuit et 35 combussit, et cum quidam Teutonicus de majoribus et nobilioribus Alemanniae cum vellet cum suis violare dominas de Vincentia, et jussu Ecelini non vellet desistere, dictus Ezelinus interfecit cum ense

1237. Comes Gaboardus dux Saxoniae cum Ezelino de Romano exiens de Vincentia per confinia Rovolo⟨ni⟩s et Monteclarae, montis rubei, ⟨morelaguonis⟩ ad vadum fluminis Fertae durae in crepusculo diei pervenit ⟨Cannian⟩ et hostiliter pugnans cepit et milites paduanos ibidem missos per 16 potestates et captos duxit ad Montem silicem. Exeunte
 5 Febuario Comes Gabuardus venit cum Ezelino usque ad Marchiam, et sequenti die data fuit civitas Paduae Comiti Gaboardo de Saxonia recipienti pro Imperatore et pro Ezelino da Romano, uti capitaneo et consiliario partis imperii per majus consilium civitatis Paduae, ⟨timore⟩ ne milites capti in monte silice occiderentur.

1238 ⟨Ducenti⟩ milites captivi in monte silice relaxati fuerunt et Tarvisini tunc se et
 10 sua Alberici da Romano subdiderunt dominio, et Marchio de Este ⟨mandatiis⟩ imperatoris se subjecit. Arnaldus Abbas S. Justinae timens capi ab Ezelino fugit et ⟨latuit⟩ usque ad adventum imperatoris in Lombardiam; ad quem ivit et 2 mensibus ejus curiam secutus est[.]

1239 Quaeductus Comes Goboardus de Saxonia restituit Abbatem Arnaldum in re-
 15 motis procuratoribus ibi positus per Ezelinum[.] Circa medium mensem Julii imp. obsedit Brixiam usque per totum mensem 7bris ⟨–⟩, civibus se viriliter defendentibus confusus inde recessit, et Ecelinus ⟨s⟩fugato ter marchione de finibus Marchiae obsedit ⟨– –⟩ quam habere non potuit, et paulo post Marchio recuperavit viribus ⟨s⟩⟨recuperavit Estem⟩ et fortiter munavit, et tunc iterum venit Paduam armata manu cum amicis in prato Vallis
 20 sed inordinate reversus fuit fugatus per Ezelinum da Romano[.]

1240 Cum Imperator intraret Paduam de mense Januar. in die conversionis S. Pauli petit in monasterio S. Justinae a domi⟨ni⟩ca quadragesimae usque ad dies XV post pascha, cui Dn. Arnaldus (Abbas) pulchra et magna dona fecit, et etiam Petr⟨us⟩ della Vigna, et aliis proceribus imperialibus eximia donavit. Et in Dominica olivarum papa Gregorius
 25 ex⟨communi⟩cavit Imperatorem. Quare imperator, gregato concione in palatio paduano et per os Petri de Vinea querelam fecit de saevitia papae[.] Imperator sequens in omnibus consilium Ezelini, marchioni et aliis proceribus semper bona promittebat, tamen male eis faciendo, nam inter alios obsides acceptos de Padua Rainaldum amicum filium Marchionis misit in Apuliam, et Adeleidam filiam unicam Alberici de Romano quae matrimonium
 30 ⟨finxerat⟩ cum dicto Rainaldo suggestionem dicti Ezolini accepit. Die 3tia Junii ⟨circa meridiem⟩ fuit Eclipsis solis. Eodem mense Azo Marchio cum suis amicis recesserunt de mandato Imperatoris[.]

Anno 1242. Valuit frumentum in Padua XX solidos et plus quod reputat⟨–⟩ fuit maxima carestia[.]

35 1289. Dn. Obizzo Estensis marchio uxorem accepit filiam Alberici dela Scala domini Veronae et secum magnam concordiam et legam fecit. Obiit Obizo 1293[.]

1294. Azo et Franciscus filii Obizzonis Marchionis Estensis Dn. Aldrovandinum eorum fratrem de Ferraria cum suis bonis omnibus expulerunt, qui quidem Dn. Aldrovandinus videns se a suo sanguine derelictum cum uxore et liberis suis ivit Bononiam et se in suis (manibus) totaliter tradidit, qui eum minime receperunt, qua de re ipse Dn. Aldrovandinus videns se ab (omnibus) derelictum venit Paduam tanquam ad portum refugii et salutis, et se et uxorem et filios et bona sua omnia quae habebat tradidit in manibus paduanorum, qui eum (– ter –) voluntario receperunt, propter quod inter paduanos (er D.) Azonem et Franciscum fratres Marchiones Estenses guerra maxima orta est et exercitus Paduam obsedit castrum Ceri Calaonis et Ructae, et capta sunt et in totum cum omnibus fundamentis dirupta et dejecta fuerunt in terram et tota destructa cum Rocca de Este, quae omnia castra erant domus Est(e), et sita in territorio pede(–) de Paduani districtus, et hoc etiam anno firmata fuit pax et in concordia et fraternitas inter communem Paduae et Dn. Albertum della Scalla et communem Veronae ab altera parte. Populus paduanus cum omnibus suis amicis hostiliter obsedit Marchiones Estenses super flumen Alticis, et finxit sua territoria ultra flumen circa castrum de Veneze, et ibi exercitu paduano manente R. P. Raimundus patriarcha Aquilejensis cum quibusdam religiosis de ordine minorum, inter communem Paduae et superscriptos Marchiones (trudavit) pacem et concordiam hoc modo videlicet, quod ipsi Dd. Azo et Franciscus in gratiam communis Paduae sunt recepti et liber(ae) dederunt communi Paduae Abbat(ia)m, tertiam partem Cenderariae Luciam castrum de Veneze et ejus curiam, terras barbuli et generaliter omnes jurisdictiones et bona ad ipsam Abbatiam pertinentia in integrum, ut ipsum possit omnia superscripta totaliter (tru)dare[.] (Quemadmodum) tractat civitatem, Paduae (X) districtum, et quod ipsi Marchiones Estenses (– –) venturi, nunquam possent neque debeant in summitatibus montis Ceri et Calaonis et Ructa continere aliquod aedificium sed summitates semper liberae in communi Paduae permaneant salvis tamen jurisdictionibus bonis et possessionibus dictorum castrorum ipsis Marchionibus et caetera bona possessiones jura quae ipsi marchiones in paduano districtu habeant sunt eis in totum restituta[.]

1295. Dn. Azo Estensis marchio volens suum propositum adimplere videlicet habere dominium totius (– ii) de Ferraria expulit alium fratrem suum Dn. Franciscum (prius) tamen contracto matrimonio cum nobili domina de progenie regis francicae. Qui cum domino Alberto dela Scala et cum Mantuanis (fecit) societatem (contra) fratrem asserens velle manifeste partem imperii sustinere. Duobus suis fratribus sic expulsis multum gloriatu Dn. Azo sed extrema gaudii luctus occupat, nam subito habuit (– bium) fuisse filium suum (naturalem) expulsum de Mutina, et die sequenti Regium fuisse amissum. Posthac vero Veronenses Mantuani cum domino Francisco venerunt hostiliter contra Ferrariam qui Azonem Marchionem adeo (–)ecruerunt quod cogitavit exire Ferrariam, sed hortatu militum suorum destitit a (proposito) (tandem pax) convenierit non multo tempore

consecuto Dn. Azo Franciscum filium suum <naturalem> dominum constituit in Ferrara et infirmus venit Estensem, et ibi debitum suum solvit <naturalem> in anno 1308 in mense Januarii[.]

Finiunt Annales in anno 1389[.]

5 Ecelinorum de Onaria familia ex Tabula a me depicta Albertus de Olandia[.]

Ecelinus primus Tedescus: (Amabilia uxor uxor Hieremiae de Cumene, Palina uxor Jacobi a Corvo) – Ecelinus secundus Balbus – Ecelinus tertius monachus Bassani dominus (Cuniza uxor Tisonis Campi S. Petri) – (Ecelini monachi liberi fuere: Agnes uxor Comitis Antonii Guidonis – Sophia uxor Henrici de Ygna, Palma uxor Alberici Baonis)

10 Ecelinus Quartus Paduae Tyrannus, Albericus Tarvisii tyrannus. Giramos naturalis an forte Gerardus, Beatrix uxor Sordi II. vicecomitis, Aemilia uxor Albertini de Camino[.] Cuniza uxor Richardi a S. Bonifacio, Porro Alberici Tarvisii Tyranni liberi, fuere: Ausidisius Guidotus, Johannes Ecelinus, Cormascus, Guilielmus, Amabilia, Griseida.

De Generatione Malatraversorum Comitum villae Montis belli, Albertus Alemannus

15 Equorum unius ducis ferri pedator illius amore filiae exardescens et ipsa suo simili, <furtive> de Alemannia recesserunt, qui venerunt habitare in villa montis belli Vicentini districtus, et ex ea genuit filios plures. Cum Fridericus imperator Romam iret in Monte bello est pluribus hospitatus diebus. Persuasit reliquis <hominibus> montis belli quia Imperator villam montis belli Comitatus honorasset privilegio et honorandum et ipsum, et cum ve-

20 nirent ad imperatorem, ut affirmarent vera esse quae ipse diceret, ita factum est, dixit esse <homines> suos. Imperator intellecta <hominis> sapientia, instrumentum ei fieri curavit, et ita dominium obtinuit, et <dictum> est <isti> homines fuere maltraversi unde nomen comitibus mansit[.]

Addit autor ab his Maltraversis descendisse comites de Baone sed in margine < – centuri> manuscriptum, <fa – a di gran> longha, perche trovo che l'an 1069 Alberto Conte da Baon et era longobardo dall' instrumento di Santa Justina[.]

Ex libro Annalium Marcae Tarvisinae de Nobilo viro Comite Calaonis Ceri Ruete.

Conus castrorum Calaonis, Ceri et Ruete Comes, cum tempore suae mortis de sua progenie nullum haberet haeredem, Marchiones Estenses et illos de Maltraversis sibi ha-

30 redes nominatorum castrorum instituit, et principaliter illos qui ad castrum Calaonis citius pervenirent, atque et servis suis et hominibus <horum> castrorum reliquit privilegium, quod haberent jus non permittendi aliquem hominem cujuscunque foret conditionis cum armis castrum Calaonis intrare, Marchiones vero scientes quod vigilantibus et non dormientibus

29 f. haeredes (1) nominavit (2) nominatorum L
32 non (1) promittendi (2) permittendi L

31 castrorum (1) Cala (2) reliquit L

jura subveniunt et quod alias usque ad anno 1052 Beatrix et Matilda¹ fuerunt confirmatae Comitissae totius marchiae Tarvisinae castrum Calaonis prius Maltraversis ascenderunt, et ita nobilis Comitis extiterunt haeredes, neque hominibus illius privilegium uspiam frugerunt, quod eorum dominus iis in suo reliquerat testamento.

De nobili viro Comite Baonis[.]

5

Comites Baonis, ut ex quibusdam scripturis comprehendere possum, <fuerant> de domo Comitum Paduae urbis antiquitus, cum in Euganeis montibus vites plantatae non essent tunc quasi plenis nemoribus Patavium navigarunt <–> forensia, quae in flumine caude Longha de navibus exhibebantur continuo[,] sed vir sapiens et probus Albertus Comes Baonis cum semel navigasset in Sclavoniam in sui reversione vites sclavas secum portavit quas in monte Baonis plantari fecit, et ab illa die in antea, omnia nemora extirpare vites et oliveta plantari coeperunt et ita nobiles urbis paduanae non habebant suas possessiones montium sic <divites> sicut nobis hodie videtur[.] Anno Dni 1193 dictus Albertus rexit Paduam[.]

D(e) origine procerorum de Montagnone fuerunt Nobiles, et potentes in Montibus paduanis versus terra in Montis Silicie sed ut fertur non ita ut nobiles ab antiquo sicut alii. Hujus domus principium nobilitatis principium dicitur fuisse <tale>; cum Henricus Romanorum Imp. solium suum cum regina Berta traeret in urbe paduana, et ipsa foret una die in Episcopali Ecclesia pro celebratione missae audienda, quaedam mulier rusticana et Berta vocata videns regiam indutam <honestis> vestibus parvae apparentiae credidit illam esse male indutam; mulier haec narrans <s – bus> reginam male esse indutam suum filium donare ipsi corde proposuit, quae <– ea> comparuit genibus flexis, et ait sic: Domina, si vobis non displiceret, libenter vobis donarem hoc meum filium, in auxilio vestis unius, tunc regina vultu quasi ridenti jussit militibus suis filium accipere, et donare huic Bertae atque marito suo quantum hoc filium extensum per partes Montagnonis occuparet, et insuper voluit quod summitates montium suae forent jurisdictionis. Aliae vero mulieres rusticanae suae convicin<–> Bertae invidentes Imperatrici Bertae <fila> et alia largiebantur quae credebant <–> ab eadem simile praemium habitura, sed his mulieribus regina sic ajebat, jam praeterit tempus quod Berta filabat et ita tenet vulgaris opinio, et sic <–> hac audita[.]

Schacchi sive Zacchi. <Fuerant> Gastaldiones marchionum estensium in terra montis Selicis jam tempore Ezzelini da Romano fuere potentes et divites <qui> ab illo propter amicitiam Marchionum fuerunt destructi.

1282. Multi presbyteri clerici et religiosi homines fuere <occisi> in Padua et paduano districtu quoniam tunc fuit per <c–> Paduae stabilitum et scriptum in quodam parvo volumen quod vocabatur donatellus quod pro homicidio commisso in persona alicujus

¹ *Am Rande*: NB

Ecclesiasticae personae comdemnari debeat solum in uno denario grosso veneto quod
 < – butum> fuit factum propter multa propter multa et innumera scelera quae committeban-
 tur < –> clericos de quibus nulla fiebat justitia per Epum paduanum. Sequenti anno die
 Mercurii < – – tii> quid fuit primus dies 40mae civitas Paduae cum tota dioecesi per Dn.
 5 patriarchum fuit <ab omni> officio Ecclesiastico interdicta < – statua facta contra Eccl –>
 libertatem, < –> religiosi de ordine paupertatis interdicto non obstante <continua – – –
 –> populo celebrabant.

De Cumanis Camani < –> monte Silice, Veschevelli et illi a Fontana de eadem sunt
 progenie, qui tenent clavem arcae Beati Savini cujus corpus requiescit in Ecclesia S. Pauli
 10 ejusdem castri[.] Feuda tenent et possident a Marchionibus Estensibus[.]

14.

[Ohne Datum.]

Überlieferung:L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 44. 51. 2°. 3 S.

15 [TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

15. EXZERPT AUS SUMMONTE, HISTORIA DI NAPOLI

[Nicht vor 1690.]

Überlieferung:L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 45–50. 4°. 7 S.

20 Die Datierung ergibt sich daraus, daß vorliegendes Exzerpt aus G. A. SUMMONTE, *Historia della città e regno di Napoli*, Bd. 1–4, 1675, auf italienischem Papier geschrieben ist. Weitere Exzerpte aus demselben Werk finden sich [hier](#).

[TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

16. EXZERPT AUS CONTELORI, MATHILDIS COMITISSAE GENEALOGIA, 1657

[.]

Überlieferung:

L Konzept: HANNOVER NLB Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 52–55. 2 Bog. (52. 55 und 53–54). 4°. Von Bl. 54 $\frac{5}{6}$ abgeschnitten. Bl. 54^v leer. 6 S. und 4 $\frac{1}{2}$ Zeilen.

5

Bemerkung zur Transkription: Wörtliche Übernahmen sind kursiv wiedergegeben, dabei Stellenangabe in *[[[]]]*

Mathildis Comitissae Genealogia autore Felice Contelorio utriusque signaturae referendario et Basilicae principis Apostolorum canonico Interamnae apud Bernardum Arnazzinum 1657. 4° paginae 142 Opus posthumum.

10

Notandum in schemate <–>

genealogische Skizze [[Auszug aus Tafel vor S. 1]]: N / Atto de Comitatu Parmensi / Sigefredus de Comitatu Lucensi / Atto II. / Atto seu Adalbertus comes Mutinae (proavus Mathildis) / Thedaldus <etc.>

Num. 2. inter diplomata pag[.] 95. Est unum *ex archivo S. Prosperi Regiensis datum Berengario et Adelberto filio ejus regnantibus, anno regni eorum [. . .] octavo ubi: Atto filius quondam Attonis de Comitatu Parmensi . . . qui professus sum ex natione mea lege vivere Longobardorum accepisse a te Adalberte qui et Atto Comes consobrino meo filioque quondam Sigefredi de comitatu Lucensi argentum per donos bonos libras sexaginta [[S. 94f.]]*

20

Dubitatur tamen p. 23 utrum Atto et <alter> qui Adalbertus fuerint consobrini ex masculis an ex foeminis[.] Ex masculis potius crediderim, quia idem nomen frequens gentilitium Attonis eadem lex nempe Longobardica, et in Comitatu Parmensis ditiones familiae fuisse ostendit quod A. et fratres Attonis qui et Adalbertus Parmae potentes. Probatur et hinc Attonem qui et Adalbertus fuisse Comitem jam ante Ottonis adventum seu ante Berengarium <–um>; cum tamen putet ipse Contelorius pag[.] 21 Attonem non appellari Comitem, in veteribus instrumentis antequam Otto *accepit regnum Italiae [[S. 11!]]* .

25

Pag. 102. 102 est diploma ubi Atto dicitur Comes Mutinensis alia habentur ubi <–> vocatur et Thedaldus

Habet diplomata q<–> et a Bullario Casinensi pag. 108 ubi *Obertus Marchio et Comes palatii regno Ottonis (<I>). et filii ejus in Italia 3tio anno, in palatio imperatoris in civitate Papia. [[S. 107]]*

30

De Pigna Contelorius p. 40 Pigna . . . *affirmat Ottonem Comitem Estensem esse patrem Sigefredi, seu Sigeberti sed quia non aperit unde hanc Ottonis paternitatem acceperit, et*

Sigebertum pro Sigefredo supponit, remittam eum ad iudices qui testes rationem sui dicti in re tam antiqua non reddentes explodunt a iudicio[.]

⟨ – ⟩ 22. ⟨ April. ⟩ ⟨ – ⟩ est in ⟨ Nom ⟩ Otto (id est Ottone) Imp. ⟨ – ⟩ et filio ejus rege anno imperii et regni eorum [. . .] in Italia 6to 10 Cal. Madias ind. X. commutatio
5 [[S. 101]] inter Abb. Mon. ⟨ Sito Lationis ⟩ et Adalbertum qui et Atto gratia Dei comes Mutinensis [[S. 102]]. Contelor. Matild. in instrum. ⟨ Num. ⟩ 5

[52v] Sigefredus natus ⟨ 8 ⟩ 96 ex sententia Pignae Atestin. p⟨ – ⟩, Bonaventurae de Angelis in Historia primo lib. [[S. 4]], et Sigonii ad 896. Sed Mario Fiorentino ⟨ – ⟩ lib[.] 3 ad ann. 870. Sigonius eum vocat Comitem genus ducentem a principibus Atestinis,
10 et [. . .] in agro Regiensi [. . .] possessiones comparasse et Parmam in deditionem accepisse. Bonaventura de Angelis Sigefredum ⟨ – ⟩ Comitem Parmae narratque Saracenorum incursu terribitos Parmenses anno 89⟨ 6 ⟩ ad Sigefredum Regii commorantem confugisse ⟨ et ⟩ sui [. . .] oblitus ita enim non potuit natus esse anno 896. Ut ipse videtur ⟨ statuere – ⟩ vult decessisse anno 94⟨ 5 ⟩ annum agentem 49. [[S. 4]]

15 Sigefredus mortuus Florentino et Luchino 936 vel 940 sed Sigonio[,] Mellino ⟨ – ⟩ Bonaventurae de Angelis 945. Pignae 953 sed nullus probat. Ex ⟨ instrumentis – ⟩ obierat 960 ⟨ – ⟩ [[vgl. S. 5]]

Ludovicus Burgundiae ⟨ – ⟩ qui in Italiam ⟨ venerat ⟩ meminit ⟨ cujusdam ⟩ Sigefredi in suo diplomate quo praedecessorum suorum summorumque pontificum privilegia confirmat
20 Ecclesiae Aretinae ad petitionem Adalberti Marchionis Tusciae et ipsius Sigefredi et Adelelmi quos vocat carissimos amicos dum Papias cum principibus et Episcopis mense Octobris 900 moraretur. [[S. 7]] Non constat an noster.

Quod Barattos attinet mentionem eorum fieri in Parmensibus Scripturis affirmat Luchinus initio Chronici Mathildae, et Raymundum Barattum[.] 1189 uti Ducem quin-
25 gentorum militum Parmensium in terrae sanctae subsidium transfretasse in Chronica Parmensi Manuscripta quae ⟨ cum ⟩ ad meas manus pervenit legitur. [[S. 7]] . . . anno 1101. Guido Arpini et Guido Ruglerii, Guido Barattus, Albertus Gili et Albertus Thedaldi de Parma fuerunt consules. 1183. Manfredus Barattus de Parma fuit potestas et facta fuit pax Constantiae. 1190. Albertus Barattus et socii de Parma fuere consules. 1190. item eodem
30 anno die Dominico penultimo mensis Junii 500 viri de hominibus civitatis et Episcopatus Parmae, accepta cruce pro eundo in subsidium terrae sanctae . . . se moverunt; et eorum capitaneus fuit Raym. Barattus Rubeus, et post paucos dies alii 100 viri secuti fuerunt praedictos [[S. 8]][.]

andere Tinte und Schriftzüge als zuvor auf Großteil dieser Seite – nachgetragen
35 Adalbertus seu Atto habuit filiam quae nupsit Marchioni Maginfredo, filio Arduini, qui Arduinus [. . .] Dux militum Berengarii [. . .] circa ann[um] 950 obsedit in castro Canossae Adaleidem Reginam uxorem quondam Lotharii regis Italiae[,] sic enim legitur in Chronico

Novalisensis Monasterii impresso tom. 3. hist. Francorum: Regina ut supra retulimus coangustatur diversis calamitatibus, et auxilium petit ab Attone qui fuit avus Bonifacii qui audiens legationem equos producit, Reginam aufert in Canusio castro etc. hoc ideo fecit Arduinus, quia Atto socer erat filii sui hoc est Atto erat pater foeminae, quae erat uxor Maginfredi qui est filius Arduini [[S. 22 f.]][.]

5

[55r] | zweites Bl. des Bog. 52. 55; gleiche Tinte und Schriftzüge wie auf Großteil von 52v Vult Domnizo Ludolfum filium Ottonis ab Adalberto Berengarii filio lancea confossum [[vgl. S. 9]] sed hoc ni fallor contra alios scriptores[.]

Attonem obiisse uxore Ildegarda superstite anno 939 vult Luchinus in *Chron. fol. <4>. Mellinus vero et Sigonius et alii* [. . .] 964 [. . .] *Pigna* 970. Reusnerus in *Basil. Geneal.* 10 [. . .] 984 6to idus Xbris. *Andreas Dandolus in Chronico Mso eodem anno quo defuncta est regina Adelais*, sed teste Lamberto ea obiit 999. Sed Domnizo obiisse 13 Febr. post uxorem Ildegardam et in Canossa tumulatum, vixit adhuc 970 cum cortem emeret in *Marmirolo et bona in Campitello, et in Roncho de Rolando* [[S. 12 f.]]

Adalbertus Marchio Ep(– giae) pater Berengarii 2di obiit 923. ut <ait> Luitprandus 15 lib. 3. c. 2[.]

Obertus Marchio cum nuntiis *Johannis XII* missus Ottonem I. ut eum evocaret Luitpr. lib. 6. c. 6[.] [[S. 14]]

Apud Luitprandum lib. 5. c. 3. fit mentio cujusdam Azonis Comitis qui Ansarium filium Berengarii Ildi Ducem tunc Camerinorum sequebatur, et quem idem Anscarius 20 du(a)bus praefectum Phalangibus contra se venientem interemit [. . .] 940 [[S. 14]]

Alius Azzo comes dominus rerum quae inter Adam et Brembum flumina comprehenduntur qui obiit 975 teste Celestino in Hist. Bergomensi lib. 19 cap. 2. De hoc eodem Azzone loquitur Corius lib. 1. Hist[.] quo affirmat [. . .] *esse filium Uuidonis qui est filius Bernardi qui est filius Desiderii Longobardorum regis, eique cognomen Levae familiae 25 uterque scriptor attribuit quasi Azzo Levius comes* [[S. 15]]

Dominicus Millino fol. 7 ex Francisco Rosiers affirmat Ildegardam fuisse filiam ex fratre Ottonis I. imp. et fuisse Marchionissam Hetruriae, idem affirmat Sigonius 945 quasi Atto marchio et Dux factus, marchionem Etruriae <tulerit> [[S. 17]]. <Verum> constat qui semper fuerint Thusciae Marchiones ab a[nn]o 896 ad 917 fuit Adalbertus, unde Wido 30 filius Adalberti Luitpr. lib. 2. c. 15. Et anno 982. Widoni Lambertus subrogatur. Hoc oculis privato, Boso frater Hugonis 936. Luitpr. lib. 3. c. 13. Bosone damnato Ubertus filius naturalis Hugonis. [[S. 17]].

Uberto successit Hugo filius teste S. Damiano lib. 7. Ep. 12[.] is supervixit ad 1002. Ergo hoc tempore durante ab anno 896 ad 1002 constet qui fuerint Marchiones Thusciae 35 [[S. 18]], Atto esse non potuit.

M. Ant[.] Guerinus in Ms. Histori<co> vult Ildegardam sepultam in Ecclesia S. Barth. prope Ferrariam 970. Idque constare ex quadam inscriptione quae refertur a Dom. [. . .] Ughello [. . .] in Ep. Ferr. sed ex Domnizone probatur [[S. 18]] sepultam Canossae. Contelor.

- 5 Gerardus seu Gibertus Sigefredi 3tio genitus Parmam una cum fratre Sigefredo [. . .] *se transtulit et descendentes ab eo* [. . .] Giberti seu Guiberti vocati. *Ex hoc* [. . .] *originem ducere principes Corrigii certo credit Luchinus in Chronico, in eadem sententia est Georgius Gabbus de Regio in* [. . .] *Epistola Historica Msa* [. . .] *movetur ex* ||55v|| *diplo-*
 10 *mate quo Gerardus Parmensis lege vivens Longobardorum die 18 Januar. 1058. reditus Ecclesiae Regiensis relictos a Guidone Comite Parmae auxit donato praedio in villa Gavascae, et ex alio documento, quo Albertus filius quondam Giberti de Comitatu Parmensi ex natione* [. . .] *lege vivens Longobardorum anno 1091 concessit* [. . .] *Monachis Sancti Prosperi in Ecclesia S. Thomae* [. . .] *servientibus facultatem fruendi sylvis in curte Gurgo ad usum Monasterii.* [. . .] *Et conjuncturae non videntur aspernandae, cum donatores sint*
 15 *natione Longobardi et Regiensi donent Ecclesiae in cujus comitatu Sigefredus et filii praedia et castra possidebant, et donent praedium in curte Gurgo cujus portionem Mathild<i>m ejusque successores sub eorum dominio retinuisse constat* [[S. 19]]

Rodolphum filium Attonis ait Domnizo obiisse ante Calendas Augusti denis duo junctis quippe diebus, scilicet die 26 Jun. [[S. 19]]

- 20 Domnizo notat Thedaldum a papa Ferrariam accepisse [[vgl. S. 19]] *an* [. . .] *Joh. XV qui* [. . .] *anno 985. [. . .] ad 995 vixit an Joh. XVI. qui die 18 Jun. 998 creatus obiit post* [. . .] *4 menses, incertum* [[S. 20]] [. . .] *In Ferraria Thedaldus castrum a fundamentis exstruxit hodie vulgo dictum Casteltedaldo quo pene diruto papa Paulus V. [. . .] arcem a fundamentis exstruxit fossis vallisque munitam quam magno sumtu perfecit Urbanus VIII*
 25 *[[S. 18]].*

- Luchinus in Chronico Mathildis 984 et Sardus lib. 3 narrat Albertatium sed est Azonem vel Adalbertum donatum ab Ottone I. castro Estensi et creatum primi Marchionem Estensem Thedaldum obiisse 8 Maji 1007 volunt Sigonius Pigna Mellinus et alii recentiores [[S. 20 f.]]. Wilam volunt ejus conjugem. Luchinus cap. 1. facit filiam ducis Friderici
 30 *Alemanni et Rosiers Comitissam Renensem* [. . .] *Possevinus in Gonz. lib. 1. fol. 53. [. . .] filiam fuisse Azzi* [[S. 21]]

Alius Thedaldus apud Luitprandum lib. 4. c. 4 <qui> fuit Marchio Camerinorum et Spoletinorum [[S. 21]].

- Mario Florent. Thedaldum fuisse Marchionem Tusciae putat lib. 5 fol 12. Sed constat
 35 *ad 896* [. . .] *ad 1002 alios fuisse Tusciae Marchiones* [[S. 22]] (+ < – – > diploma quod fuerit Marchio¹ Tusciae sed fuit depositus +) Anno 1000 Marchio Tusciae Bonifacius

¹ *Darüber:* < – – – > Tusciae

filius Alberti comitis, et Albertus filius Alberti fuit Flor. part. 3. fol. 47. An ergo Ferrariae Marchio beneficio pontificis? an Mantuae, ut videtur colligi ex diplomate S. Henrici primo anno incarnationis Dom. 1003 [[S. 22]] (Destilleturzeichen) indict. prima, quo rex per interventum Thedaldi fidelis sui Marchionis donat Sigefredo Ep[iscop]o Parmensi Abbatiam Sancti Sylvestri confessoris et Nonantulae vid. Ital. sac. [. . .] tom. 2 fol. 204 5 [[S. 22]]

[53r]² *Thedaldus Thedaldi Marchionis primogenitus creatus est Episcopus Aretinus circa ann. 1015 huic S. Romualdus morti proximus assurgentem familiam commendavit, qua propter Romualdo defuncto templum fontis boni Donato et Ilariano Christi martyribus Aretii titularibus (+ lege Tutelaribus:) solemni ritu dedicavit, et illud Petro Eremitae 10 cum decimis et aliisque immunitatibus et privilegiis concessit [[S. 24 f.]] [. . .] De ejus castitate Domnizo lib. 1. c. 5. et quod eo duce Gvido Musicis Micrologum librum renovavit [. . .] Demigravit ex hac vita anno [. . .] 1036. ut legitur in Historia Camaldulensi lib. 1. c. 18 et 41 [[S. 25]]*

Bonifacii (qui pater Mathildis) uxor prior apud Domnizonem Richilda, quae Gis- 15
berti de sanguine principis extat. [. . .] *Pigna tradit Richildam³ esse filiam Giselberti vicarii imperialis [. . .] Veronae ibique sepultam fuisse legitur in Mso quod refert Mellinus fol. 12 [[S. 25]]*

Richildis anno 1034 [. . .] vivebat, et probatur ex instrumento quo eadem Richilda et Bonifacius precario accipiunt ab Innone Ep[iscop]o Mutinensi curtes duas cum Rocchis et 20
Castris. [. . .] *Cum esset in Egenos effusa decessit in castro Nogariae 1037 [[S. 26]]. Luitprandus lib. 3 [. . .] c. 10. [[S. 25]] meminit alterius Giselberti Comitis palatii. (+ forte is hujus pater et forte ille Comes palatii quem in ordinem a civitatibus redactum refert Ligurinus <fu[i]t> ex istis, nam hunc Msa Longobardica <faciunt> vicarium imperialem +)*

Millinus fol. 24 [[S. 27]] castrum obsessum a Henrico II imp[eratore] quod ejus aus- 25 piciis cepit Bonifacius vocat Mirolatum [[S. 27]] ex Hermanno Contracto Chron. 1045. Reginoldus et Girolodus Burgundiones Regi apud Soludunem in deditionem [[S. 28]] venerunt Hermannus Contr. de ann. 1052. Iisdem diebus (post festa paschalia Bonifacius ditissimus Italiae Marchio Beatricis nobilissimae Comitissae maritus insidiis a duobus exceptus militibus sagittisque vulneratus et mortuus Mantuae sepelitur. Philippus Bergomas 30 in supplemento refert obitum ad ann. 1059. Sed per errorem sepulchrum visitur Mantuae in Eccl[esi]a S. Petri cum inscriptione: Hic jacet egregius d. Bonifacius illustris Marchio et pater serenissimae dominae comitissae Mathildis qui obiit 1052. die 6 Madii ind. 5ta.

² *Oben rechts:* Ex Contelor[.] sched. 2

³ *Am Rande:* Haec Richilda fuit filia Giselberti Comitis palatini ex Bullar. Casin. 35
Vide excerpta

Eodem tempore vivebat alter Bonifacius Comes Veronae, filius quondam Henrici ut instrumento quo Capellam sanctorum Justi et Fidelis in castro Medulae Comitatus Brixienensis donat Ecclesiae cathedr. Brixiae [. . .] 1030 quod ideo annotabam ne quis Bonifacium Mathildis patrem credat tunc fuisse Veronae dominum. [[S. 30]]

5 |53v| Fratrem Mathildis Fridericum qui paulo post obitum patris excessit [. . .] 1055. *Hermani Contracti continuator* [. . .] *ad eum annum* [. . .] *vocat non Fridericum sed Bonifacium* [[S. 31]], per errorem puto. *Beatrix* soror Mathildis obiit *patre vivente* Domnizo lib. 1. cap. 10 fuit secundo genit. *Mathildis* [. . .] *tertio g.* [[S. 31]] Fridericus vero primo genitus.

10 Mathilda⁴ 14 Jul. 1115 juxta computum Pisanum sed anno 1116 juxta computum Romanum apud Bibianellum beato fine [[S. 33]] quietis anno aetatis 69

Florentinus non satis probavit Sigefredi patrem. Nam diplomate Ottonis IV et Frid. II. *quae a Marchione Thedaldo et progenitoribus ejus, Bonifacio et Alberto Marchionibus et nobilissima Comitissa Mathildi duce Welphone et aliis viris nobilissimis etc. Confirmamus* [[S. 34]] Sed haec non dicunt Bonifacium et Albertum esse progenitores Thedaldi. Adde quod nusquam dicit Domnizo Sigefredum ex Marchionibus vel ducibus descendisse seu fuisse filium Marchionis prout est Albertus filius Bonifacii Marchionis Camerinorum si Bonifacium velit esse fratrem Germanum Thedaldi non potest poni inter progenitores. Bonifacius pater Obaldi fuit maritus Waldradae filiae *Rudolphi regis Italiae ut in Luitprando* [[S. 37]], hoc non <p – sisset Domnizo si fuisset Sigefredus nepos Rodolphi regis

Adde quod *Luitprandus lib. 2. c. 16* [[S. 37]] recensens omnes liberos Alberti non nominat Sigefredum

Luitprandus per errorem dicit Bertram matrem Hugonis regis esse *filiam Hugonis* 25 *quae* <tamen> fuit *filia Lotharii*, [. . .] ut legitur in *tumulo* [. . .] *Lucae* [[S. 37]][:]

Hoc tegitur tumulo Comitissae corpus humatum

Inclita progenies Berta benigna pia

Uxor Adalberti ducis Italia fuit ipsa

Regalis generis quae fuit omne decus

30 *Nobilis ex alto Francorum stemmate regum*

Carolus ipse pius Rex fuit ejus avus.

Quae specie speciosa bona speciosior actu

Filia Lotharii pulchrior ex meritis

Idibus octavis Martis migravit ab ista

35 ⁴ *Am Rande mit zwei Strichen markiert*

Vita cum Domino vivat et in requie [[S. 38]]

Anno Dominicae incarnationis 925. Ind. XIII abiit de mundo.

Dubitat de hoc Contelori p. 36. *non constare quo tempore* [[S. 38]] tumulus positus. Nec se talia in scriptoribus Gallis reperisse. Scilicet turbant eum verba: Carolum fuisse ejus avum sed avus hic pro progenitore [[vgl. S. 38]]

[54r] *Haec inquit Contelorius disserueram cum [. . .] venit ad manus meas integrum ex Archivio S. Benedicti prope Mantuam privilegium Henrici V. Imp. anno 1184 quo tollitur omnis ambiguitas* [[S. 38]], ubi imperator recipit in protectionem bona monasterii[.]

17. MARAVIGLIE HEROICHE DE MATILDA, LA GRAN CONTESSA D'ITALIA
NARRATIONI DEL MARCHESE GUILIO DEL POZZO . . . VERONA . . . 1677
[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 56–57. 2°. 3 1/5 S.

Leibniz' Handexemplar des exzerpierten Werkes findet sich heute in HANNOVER NLB Leibn. Marg. 196; weitere Exzerpte daraus und aus vorliegendem Exzerpt finden sich hier.

[TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

18. EXZERPT AUS SIGONIO, HISTORIARUM DE REGNO ITALIAE
[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 58. 4°. 2 S.

Sigon. de regno Ital. lib. VII. ad ann. 969. Eo anno Atho comes Canusinus obiit filiis Sigeberto et Tedaldo relictis[.]

Idem lib. VI. ad ann. 950. Adelheidi Berengarium fugienti suadet *Abelardus* Episcopus Reginensis *ut se ad Athonem avunculum¹ suum conferret, qui arcem Canusii non longe inde firmissimam obtineret*[.]²

¹ *Darüber:* 91

² *Am Rande:* Adelbeidis filia Rudolphi regis Burgundiae[.]

Idem ad ann. 945. *Eo anno Sigisfrido Comite Parmae mortuo Attho filius ejus successit, is in matrimonio Hildegardem habuit, quam invenio Comitum Marchionis et Ducis titulum gessisse, atque ab ea post ut puto Marchiam Thusciae tulit, siquidem posteri ejus usque ad Mathildem in Thuscia dominati sunt. Idem [. . .] arcem quae Parmae subsidio*
 5 *esset extruxit quam Cunussium appellavit[.]*

Idem lib. VI ad ann. 896. *Sigefridus comes qui ab Atestini principibus genus ducebat ex agro Lucensi ubi aliquandium fuerat, in Reginensem migravit, atque ibi castra et possessiones multas praesenti qua abundabat pecunia comparavit, ac postea urbem Parmae Sarracenorum a Fraxineto incurrentium metu percussam in deditionem accepit, . . . Hic*
 10 *filios tres genuit, Sigifridum, Athonem, et Geraldum quorum Atho genus Mathildis Comitum procreavit cuique postea crebra mentio fiet, et Marchionum Atestinorum qui in huncusque diem maximae in Italia potentiae et autoritatis fuerunt[.]*

Ibi. Adelbertus Lucae Marchio tomo longe omnium in Italica tempestate ditissimus, credo ex Luitprando. Mox Tusciae Marchionem vocat Idem ad ann. 967 Otho I. Sigebertum³ sive Albertum Athonis Comitum Canussini filium Marchionem Atesti constituit, unde clarissima Marchionum Estensium familia eximiae in danc usque diem potentiae ducta[.]

Ad ann. 970 *Tedaldus [. . .] Comitum Canussini filius Sigeberti Marchionis Atestini frater, idemque Comitum Marchionis et ducis titulo insignitus a Johanne pontifice Ferraria urbe donatus arcem ibi sui nominis certo apud posteros imperii monumento construxit[.]*

20 Idem ad ann. 876 Waldrada Petri (–)diani Ventorum ducis uxor Sigeberti⁴ Marchionis filia[.]

Ad 980 *Tedaldus Athonis filius Marchio Mantuae institutus ab Ottone II unde ille nobile post Monasterium D. Benedicto in agro Mantuano inter Padum et Larionem extruxit[.]*

25 Ad ann. 992. *Hugo⁵ Sigeberti Marchionis Atestini filius Capuae obsessionem continuavit, quod Capuani principem suum occidissent. (Haec Sigon. Sed is Hugo fuit Marchio Thusciae, longe alius ab Atestino) ad ann. 97 inclyta per haec tempora virtus Hugonis Marchionis Atestis qui patri Sigeberto successerat, [. . .] perque eum ut superioribus annis in Campania sic hoc apud Romam multa egregie gesta[.]*

30 ³ Darüber: 𐌹𐌿

⁴ Darüber: 𐌹𐌿

⁵ Darüber: 𐌹𐌿

1–5 Idem . . . appellavit: 1575, S. 160; 1580, S. 294. 6–12 Idem . . . fuerunt: 1575, S. 144; 1580, S. 263 f. 17–19 Ad . . . fuerunt: 1575, S. 174; 1580, S. 318. 22–24 Ad . . . extruxit: 1575, S. 180; 1580, S. 329. 25 f. Ad . . . occidissent: 1575, S. 182; 1580, S. 332. 27–29 ad . . . gesta: 1575, S. 184; 1580, S. 337.

Ad Ann 1007. Tedadus Marchio relictis filiis Bonifacio et Conrado decessit <–> Bonifacius tantas in Italia opes habuit ut omnem principem Italicorum f<–> longe illa tempestate clarissimus fuit Canussii comes, Parmae Mantuae et Ferrariae Marchio, et dux Tusciae perinde⁶ ac pater ejus Tedaldus, siquidem et is ducis titulum gessit. Pater fuit Comitis Mathildis . . . Bonifacium Longobardum legem esse professum, Mathildem vero Salicam ex eorum tabulis quae polurmae in Ecclesia Mutinae asservantur, cognoscitur[.]

Sig. Ad ann. 1013. lib. <–> Arduino praeter caeteros Italiae principes Hugonem Marchioem de quo diximus Atestinum, Italicae laudis studio adductum affuisse atque ipsum cum Azone et Opizzone filiis ad Papiam praelio supertatum <in –>[.]

Ad 1021 Bonifacius Marchio et dux Tusciae et Richaldo jugales 1037. mortua Richilde Beatricem Conradi (Imp.) filium duxit[.]

ad 1046. Welfo Marchiae Veronensis Marchio cum (imp. Henricum III.) adventuram per <–> in Roncaliis expectasset, neque ab eo ut moris erat cunctationis<–> accipisset, ex eo loco discessit, eaque prima Welforum a Gibellinis aliena<–> fuit[.]

Ad ann. 1074. Putat Sigonius Mathildem illam celebrem fuisse quae Azoni Marchioni <–>serat, cum tamen alia fuit[.]

Ad ann. 1077. *Henricus* [. . .] *Mathildem Azonem Marchionem Atestinum* [. . .] *et alios* [. . .] *evocatit quos* [. . .] *plurimum apud Gregorium valere existimavit*[.]

Ad ann. 1091. lib. 9. Mathildis (Welfonis <–> uxor) transpadana ditione amissa de Cispadana solcita . . . Hugonem Estensem ei (Henrico) objecit . . . 1091 Henricus Hugone repulso trajecit Padum[.]

In vol. 2. della Historia di Bergamo per Fra Celestino da Bergamo capuccino stampata in Brescia 1618. 4°. reperio multa egregia diplomata toti libro 22. Est unum Hludovici imp. (circa ann. 901. ubi Adalberto Epum Bergamensis Ecclesiae ad preces Garibaldi Eiscopi Sigefredi sacri palatii Comitis, nec non Adelini illustris Comitis dilectorum consiliariorum, 25 confirmat privilegia et curtem quandam concedit. Et diploma Berengarii, qui se ab Hildegario venerabili Episcopo Sigefredo Glorioso sacri palatii Comjite et Alberto Comite exoratum quantum curtem concedat eidem Adalberto 903. Suspicio est multa fuisse illum Sigefredum quo anno 896 a Sigonio memoratur et Conradus II. imp. Ann. 1027 confirmat castella Brivium et Lavellam et alia quae Atto Comes et Ferlinda sua conjux Episcopatu praefati Alexandri Martyris per paginam testamenti tradidit[.] Et aliud privilegium ejusdem Conradi 1026. ad Capit<–> confirmat quae olim divae memoriae Azo ejusdem Ecclesiae Epsicopatus contulerat[.]

⁶ *Darüber:* 31

15 f. Ad . . . fuit: 1575, S. 217 f.; 1580, S. 403–405. 17 f. Ad . . . *existimavit*: 1575, S. 221; 1580, S. 412.

Urbanus II. papa confirmat Ecclesi< – > sancti salvatoris S. Kich. Et S. Euseb. < – > in territorio de loco Calusco quae a nobilibus viris Lothario et Alberto seu Attone fratribus atque Teutaldo seu Attone nepotis eorum oblata sunt[.]

19. EXZERPT AUS PIGNA, HISTORIA DE PRINCIPI DI ESTE

5 [Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 59](#). 2°. 1 1/5 S.

Leibniz' Handexemplar des exzerpierten Werkes findet sich heute in [HANNOVER NLB Leibn. Marg. 159](#); weitere Exzerpte daraus finden sich [hier](#).

10 [TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

20. MS. S. JUSTINAE PADUAE

[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 60](#). 1 S.

15 Ms. S. Justinae Paduae

Questo e l'incomparabilibro delle Croniche di tutti li regimenti di Padua e di <elti> fatti occorsi in queste parti dell' anno 1174 sino all 1399 dominando Federico primo il conte pugano vicario imperiale imponeva molte gravezze a Padouani . . . Havendo veduto speconella sarella di Delesmanino e figliuola del gia nobile et potente huomo Orlando de
20 Curano, et piacendoli la rapi et la rondussi nella rocca di pendice; et pereio de le Smanino fece occulta amicitia con Alberto da Baone et fabricaron insidie con Alberto di Sossano et Rambaldo Conte di Collatto, et indicon altri nobili delle città della Marca et per sapienti missi fu ordinato che in un istesso giorno ogni uno dessi carciasse fuori della città li vicarii imperiali e cosi fu fatto del 1172 Obizzo Marchese da Este resse Padoua nel qual tempo fu
25 fatta pace tra papa Alessandro III et Rederigo imperatore in Venetia del 1178 octob. del 1178. Obizzo suo nsse Padoa[.]

1183. fu fatta la pace nella città di Costanza in Alemagna tra Frederico < – > imperatore et le città d' Italia del mese del Giugno l'anno del suo imperio XXIX[.]

1187 Azzo Marchio da Este presi la fretta[.]

In sequentibus video magnam partem hujus chronici esse ad verbum versam ex Annalibus Tarvisinae Marcae quas alibi excerpti. Multa tamen ⟨ – ⟩ addita ubique; sequuntur in eodem volumine Andr. Dandoli Chron. Venet⟨ – ⟩ seuquitur, an potius ex ea compendium[.] Continuatus ad ann. 1486[.] Sequuntur recentia quaedam eadem manu ad ann. 1642 sed non quolibet anno, sed tantum aliquibus quaedam notabiliora.

21. HISTORIARUM COENOBII D. JUSTINAE PATAVINAE LIBRI SEX . . . VENETIIS

1606

[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 61. 8°. 1 S.

10

Leibniz' Handexemplar von G. CAVACCI, *Historiarum coenobii D. Justinae Patavinae, libri sex*, 1606, konnte noch nicht identifiziert werden.

[TRANSKRPTION FEHLT NOCH]

22. COMMENTARIO DELLE COSE DI FERRARA ET DI PRINCIPI D'ESTE, DI M. 15

GIOVANNI BATTISTA GERALDI

[Ohne Datum.]

Überlieferung:

L Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 65–66. 4°. 2 1/2 S.

Leibniz' Handexemplar von G. GIRALDI, *Commentario delle cose di Ferrara*, 1556, konnte noch nicht gefunden werden. 20

[TRANSKRPTION FEHLT NOCH]

23. ANDREAS DANDOLUS DUX LIB. 10. CAP. 1

[Ohne Datum.]

Überlieferung:L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 67](#). 8°. 1 S.

5 [TRANSKRIPTION FEHLT NOCH]

24. VERWEIS AUF GENEALOGICA GENERALIA, EXZERPTE AUS DER VORREDE
LAMBECKS ZU HIST. MANTUANAE

[Ohne Datum.]

Überlieferung:10 L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 68](#). Kurzer Streifen.

Leibniz' Handexemplar von [B. PLATINA, *Historia inclytae urbis Mantuae*, 1675](#), konnte noch nicht gefunden werden.

Excerpta ex Lambecii praef. Platinae Hist. Mantuanae habe geleget bey Genealogica generalia, tanquam specimen criticae[.]

15 25. EXZERPT AUS SARDI, HISTORIE FERRARESI

[Ohne Datum.]

Überlieferung:L Aufzeichnung: [Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 69](#). Kurzer Streifen.

Leibniz' Handexemplar von G. SARDI, *Historie Ferraresi*, 1556, findet sich heute in [HANNOVER NLB](#)
20 [Leibn. Marg. 194](#); weitere Exzerpte daraus finden sich [hier](#).

Folco (figlio di Alberto Azzone,) *hebbe moglie, [. . .] fu quella che fabricò il Monasterio della Trinità in Verona*[.]

13 praef.: Platina: *Historia inclytae urbis Mantuae*, Wien 1675, enthält keine Praefatio, aber Annotationes von Lambeck

26.

[Ohne Datum.]

Überlieferung:*L* Aufzeichnung: Ms XXIII 181, 2, 5 Bl. 70. Streifen.

Alfonso Maresti contra Brianville de delle Arme Estensi < – > anno 1677[.]

5

WORK IN PROGRESS
please do not quote